

PORUCZONY (181) *part praet pass pf*

poruczony (110), **poruczony** (71).

Pierwsze o jasne. ◇ W formach złożonych drugie o jasne; w formach niezłożonych -ón (3), -on (1); -ón Mącz (2), -ón : -on SarnStat (1:1); -on-

sg m N poruczón (16), poruczony (12); ~ (attrib) -ony (5); ~ (praed) -ón (16), -ony (7); -ón KromRozm III, RejWiz, BibRadz, BielKron (2), Mącz (2), SarnStat (2), CiekPotr, -ony WierKróc, SkarJedn, LatHar, WujNT (2); -ón : -ony RejPs (3:1), RejPos (3:1). ◇ G poruczon(e)go (1). ◇ A poruczony (5). ◇ I poruczonym (1). ◇ L poruczonym (2). ◇ f N (praed) poruczona (16), poruczona (7); -a OpecŻyw, RejPs, MurzNT, KromRozm III, BudBib, ModrzBaz (4), ArtKanc; -a RejPos (2), WujNT (2); -a : -a BielKron (5:2), SarnStat (1:1). ◇ G poruczon(e)j (3). ◇ A poruczona (7). ◇ I poruczona (1). ◇ n N poruczono (33) [cf też PORUCZYĆ impers], poruczóné (7); -é (3), -(e) (4); ~ (attrib) -é (1); ~ (praed) -o (33), -é (6); -é BibRadz, RejPs; -o : -é ModrzBaz (3:2), SarnStat (2:2). ◇ G poruczon(e)go (3). ◇ A poruczon(e) (2). ◇ I poruczonym (4). ◇ L poruczonym (1). ◇ pl N m pers porucz(e)ni (4). subst m (praed) poruczony (3), poruczon(e) (1); -ony RejPos; -ony : -on(e) RejPs (2:1). subst f poruczóné (10), poruczony (3); -é (1), -e (1), -(e) (8); -é : -e SarnStat (1:1); ~ (attrib) -é (3); ~ (praed) -é (7) LibLeg, RejPos (2), ModrzBaz (3), SarnStat, -y (3) RejJóz, RejPs (2). subst n poruczóné (1). subst m i f poruczon(e) (1). subst f i n poruczon(e) (2). ◇ G poruczonych (15). ◇ D poruczonym (2) RejPos, WujJudConf, poruczon(e)m (1) Diar. ◇ A m pers poruczon(e) (3). subst poruczon(e) (9). ◇ I m poruczonymi (1) RejAp, poruczon(e)mi (1) WujNT. ◇ L poruczonych (3).

Składnia dopełnienia sprawcy: poruczony od kogo, od czego (29), przez kogo (1); od kogo, od czego RejPs, LibLeg, KrowObr, BibRadz, BielKron (2), GórnDworz, RejPos (15), WujJud, WujJudConf, WierKróc, LatHar, WujNT, CzahTr, od kogo : przez kogo SarnStat (1:1).

Sł stp, Cn, Linde brak.

1. *Powierzony, oddany, polecony (głównie w opiekę); commissus Modrz, JanStat; traditus PolAnt, Vulg; datus Mącz [w tym: komu, czemu (143)] (169) : Thak nathen czałz Pułkarze krolya yego myłoczy przyszyągaly [...] Ia a.b. przyszyągam [...] yłch yego Krolyewłkyey myłoczy wyemye sluzycz bądą przy dzye lychmnye [lege: przy dzielech mnie] poruczonych MetrKor 37/4; OpecŻyw 174v; Tu prorok nárzeka na niełáfkę páńfką iż ták dopułci rozmáitem národom pogáńłkiem dręczyć lud iemu poruczony RejPs 123v, 29v, 45; MurzHist Cv; KromRozm II e3; onych czałow dobrzy/ rządzni/ á fwyęci bíkupowye bywáli/ [...] á lud poruczony dobrze y z wyelką wdzyęcznołcyą y miłofcyą ludzką íprawowáli. KromRozm III I7v, M8; Pan Bog ku zachowaniu kościoła swego duchem swem ś. pasterze postawić raczył, aby wodzmi byli owcom poruczonym Diar 107; BielKron 142v; RejAp D; Iełłiześ też duchowny/ ftáray łie ábyś [...] íprawował poruczóné owieczki łwoie/ według woley páná łwego. RejPos 61, 20, 23v, 84v, 123v [2 r.], 124 (15); RejZwierc 47, 70; Y powiełal to bárzo ciężką rzecź być/ żeby tego zwyczáiu niemiano záchowác obierájąc íprawce Powiátow/ ktorym y máiętnołci y gárdłá ludzkie bywáią poruczóné ModrzBaz 46, 24v; SkarŻyw 411, 457, 527; ArtKanc D13; WujNT 383 marg; DZiwíłz łkárzył łie ná páłtérzá wíeyłkięgo/ iż owcę do trzódy wegnána/ y łtraży Páłtérłkięý poruczóną/ z trzódy łtrácił SarnStat 667; SkarKaz)(3v, 119a.*

poruczony ku czemu (1): By dobrze kto y krew zá Chryštuła rozlał/ tedy być z nim/ [...] nie może/ ktory w kościelney iedności być niechciał. By w ogniu gorzał/ y bełtyom ku požarcíu dla Chryštuła poruczony był/ nic nie zylzcze *SkarJedn* 4.

poruczony skąd (1): znowu wltawłzy/ á złączywłzy łie z oną niewinną dułzyczką fwoią/ z wyłokości niebiełkich tobie nádána y poruczona/ iuz wiecznie y z nią połpołu przydz ná takie vpadki á ná takie łtráchy/ iż iákoś y mówić y piłác łie nie chce. *RejPos* 335.

W przeciwstawieniu: »poruczony ... zakazany« (1): POMSTA łámemu Bogu y łługom iego/ to iest wrzędowi iest poruczona/ á innym zákazána. *WujNT* Bbbbbbv.

W charakterystycznych połączeniach: poruczone(-y, -a, -eni) białe głowy, duch (*dusza, duszyczka*) (6), dzieła, gardła ludzkie, kościół (2), krolestwo, lud(zie) (*wiele ludu*) (9), majętności, młodzieniec, niższe stany, owieczki (*owca, owczarnia*) (11), panna (*panienka*) (2), pokoj, sprawy (2), stadko (4), świat, syn, trzoda (4), zbytki; poruczony(y) mężowi uczonemu, panom, światu, wielmożności [czyjej].

Wyrażenia: »dobro, dobrodziejstwo (a skarby) poruczone« [szyk 5:3] (4:4): pokazał pan Kryłtus/ iż takowy kaźń frogą záłłuży/ ktory poruczonym funtem álbo dobrem nye łłáfuye *KromRozm II* p3; ofkárzon on nędzny włódarz [...]/ iż márníe á fwowolnie á bez rozmyłtu łzáfował/ á rołprałzał ony zwierzone łkárby á ony tak rozliczne dobrodzyeyłtwá poruczone iemu. *RejPos* 192, 190v, 192, 192v, 193v, 290, 315.

»poruczony(y) łasce Bożej« = *traditus gratiae Dei PolAnt, Vulg* (2): Páweł záłię przyiawłzy do łiebie Sylę łzedł precz/ będąc poruczony łasce Bożej od bráćiey. *BibRadz Act* 15/40; *WujNT Act* 15/40.

»(Panu) Bogu poruczony(y)« (3): *GroicPorz* z4v; To niechay będzie Pánu Bogu poruczono/ ten vmie y vmiękczyć y zátwárdzić łercá ludzkie. *RejZwierc* 44; *WujNT* Bbbbbbv.

»od Pana, od (Pana) Boga, od Pana Jezu Krysta poruczony« [szyk 6:1] (3:3:1): Biłkupi [...] máią tzuć y łtrzedz łámi łiebie/ y włzyłthkiey thrzody Páńłkiey/ od Pána Iezu Kryłtá Syna Bożego/ im porutzoney *KrowObr* 4; *GórnDworz* Gg4v; *RejPos* 14, 20, 124v, 245; *WujJudConf* 18v; POzdrowiam cię łwięty Anyele Boży/ [...] ktoremu iestem od Pána Bogá poruczony *LatHar* 47.

»opiece, w opiekę, do opieki poruczony(y)« = *in tutelam datus Mącz* [szyk 9:7] (8:7:1): STworzycielu nieba y ziemie y włłego ynego łtworzenia ktoremu łá poruczony w wieczną opiekę włłytki łprawy niebieskie y ziemskie *RejPs* 215v, 31v, 105, 108, 124, 142; *RejJóz* C3; *Mącz* 467d; *RejPos* 18v, 20, 174v, 289v; Vwefel dułzę záłmucona/ W twoię opiekę poruczona. *KochPs* 128; *WujNT* 447; Nie ledá ten młodzieniec poruczony opiece! *CiekPotr* 9; krolom [izraelskim] rołkazano: aby [...] wedle nich [ksiąg prawa Bożego] lud Boży łpráwowáli: boiác łię P. Bogá łwego/ y miłuiąc lud iego/ do ich opieki poruczony. *SkarKazSej* 692a.

»w szafarstwo poruczony« (1): Zwoła(y)że dłuźnikow łwoich á tych ktorymeś rozłzáfował á rołpożyczał thego dobrodzyeyłtwá Páńłkiego/ tobie w łzáfárltwo twoie poruczonego. *RejPos* 193v.

Szeregi: »nadany (a. oddany) a (i) poruczony(y)« (2): á iuz cie thák áż do końcá łtrzedz będzie [Pan]/ áby cie nie łtrácił Bogu Oycu łwemu/ gdyżeś iest oddan á poruczony opiece łwiętey iego *RejPos* 289v, 335.

»zwierzony a (i) poruczony« [szyk 6:2] (8): A iefli ich [*duszyczek*] ielzcze ktemu wiecey małz ktore tobie łá zwierzone á w opiekę twoię poruczone/ tu dopirko rozmyli łie co s łobą małz czynić *RejPos*

20; Tu dopirko obaczą ony nędzne owieczki thobie zwierzone á poruczone od Páná twego/ iż to ieft prawdá/ á iż to ieft práwa á wierna pařza/ ktore im ty řzáfufieř od niego. *RejPos* 123v, 123, 123v [2 r.], 314v, 346; *RejZwierc* 186.

W przen (1) :

Wyrażenie: »w ręce [czyje] poruczon« (1): Spráwie twoiey á wręce twoie niechay będzie poruczon duch moy *RejPs* 44.

Przen (1) :

W porównaniu (1): Przeto wřzytkie myřli y pořtanowienia niebęďali piřmu/ iáko iákiemu řtrořowi/ poruczone/ łácnó zginá á z pámięci wynidá. *ModrzBaz* 88.

a. *O przedmiotach i obiektach materialnych* (6) : [panowie węgierscy] koronę wroćili/ ktora była poruczoná Garze przerzeczonemu. *BielKron* 388v, 366v; Ieřli który zamek řtáry będzie potrzebował opráwy: tedy czářu pokoiu Burgrábiá álbo Dźierzawcá/ álbo któremu ieft poruczón/ będzie powinien ij opráwować. *SarnStat* 126 [*idem*] 883.

Wyrażenie: »ku dźerzeniu poruczony« (1): POdřkárbi Koronny będzie powinien/ [...] oné dobrá opátrzyć: á komukolwiek od nas ku dźerzeniu będą poruczoné/ áby od niego ták liczbę przymował/ [...] [jako] okazánó [!] będzie. *SarnStat* 357.

Szereg: »dan albo poruczon« (1): Prawdác yeřt/ iżby kfyęřey przyřtoynyey było tym dobrze řřáfřowác/ co im nye tylko dla ich łámych/ ále y dla vbogich yeřt dano álbo poruczono *KromRozm I Bv*.

b. *O zadaniu, funkcji, sprawowaniu władzy itp.; mandatus Mącz; demandatus Modrz* (54) : PAn bog řtanáwřly wpořřodku wřřech przełóřonych ná ziemi ktorem řá řády ludzkie poruczony [...] rzekł y dłuřozli będziecie [...] wydáwác řentencye nieřpráwiedliwe *RejPs* 122v, 123v, 144v, 219; A thak ti czocz yeřt poruczono przetsye sprawvj. *LibLeg* 11/39v, 11/76; *RejJóz* F3v; Bo wřziřtkym włodarřtvo dano Iako ma być řhafowano. Czo ieřt komu poruczono Iářnie wřytky nauczono. *RejKup* b7v, bb5; A yednák nye rozumyemy iřeby im przez tho władza nád wřřyřtkimi á zwirzchnóć powřřechna poruczóná była. *KromRozm III M5v; DiarDop* 111; *GroicPorz* z4v, ee4; Achilles któremu řtrař była poruczóná nád okręty/ s Telámonem y Aiářem wykoczyli przećiw iemu [przećiw królowi Krenusowi]/ zábili go/ porářiwiřzy mu lud *BielKron* 57, 147, 307v, 325v; *Mącz* 205d; *OrzQuin* D; *RejPos* 245, 346v; Ze więc ieřliby řię co nád nádzieię przyřreřiło/ ábo iákie nie trefne pořelřtvo przyřřło do tych co w ziemi mieřřkáiá/ řeby řobá nie trwořyli/ wiedząc komu ieřt poruczóná zwirzchnóć wřřech rzeczy *BudBib 2.Mach* 9/24; *WierKróc Bv*; nieřłufznaby to rzecř/ áby iednemu człówiekowi [...]/ wřzytká řpráwá Rzeczypořpolitey miáła być poruczóná. *ModrzBaz* 24v; DOgláďanie gmáchow/ Zamkowych/ Ratuřnych/ y inřnych domow [...]/ bywa poruczone tym Vřřęďnikom/ ktorzi do częgo inřzego pořtanowieni řá. *ModrzBaz* 35; Bo Krolewřka mořnoř łácnó řię obráca w tyráńřtvo/ niebęďzieli poruczóná człówiekowi dořkonáley cnoty. *ModrzBaz* 75v, 25v, 35, [38], 97v, 114, 122v, 129; *SkarJedn* 52, 53; *WujNT* 398; Monety kowánié ořobam co řie ná tym rozumieię. poruczóné ma byďz *SarnStat* 410, 155, 211, 212, 304, 501; *CiekPotr* 10.

poruczon skąd (2): A co nam s řtrony rzeczy pořpolitey będzie poruczono/ pilnie o tym ráďřić [przysięgamy] *GroicPorz* gv; *KrowObr* 36.

W charakterystycznych połączeniach: poruczon(y)(-a, -o) egzekucja, jurysdykcja, królewska możliwość, moc, namiestnictwo, przełożenie, sprawa (7), sprawa sądowa (sąd, rozprawa) (6), traktat, władza, włodarstwo, zwi(e)rzchność (3).

Wyrażenia: »powinność poruczona« (1): A tak to iest każdy wdzięczny robotnik w tey winniczy w niego/ który sie zachowa wedle powinności fwey/ iemu poruczoney od niego. *RejPos* 61.

»poruczone szafarstwo« (1): każdy ty Krześciańki człowicze/ któryś iest Królikiem nád dużą y nád ciałem swoim/ y nád poruczonym szafarstwem tobie do cząfu od Pána twego poruczonym/ przyśluchawayże sie pilno tym świętym słowom Pána tego. *RejPos* 245.

»urząd poruczony« [szyk 3:1] (4): *RejAp* D8v; *RejPos* 123v; Delegatio – Zlicenie, urząd poruczony. *Calep* 300a; [*Chrystus pokazuje*] zacność Apóstolką/ Biskupią y kaptłanką: gdy sie w poruczonym urzędzie równe sobie czyni *WujNT* 387.

Szeregi: »wzdan abo poruczony« (1): Dámci tę wzyśtkę moc/ i chwałę tychto rzeczy. Boć mi dána (*marg*) wzdána abo poruczona (-) iest [*quia mihi tradita est*]/ i dáváam ją komubych iedno chciał *MurzNT Luc* 4/6.

»poruczony i zwierzony« (1): sprawy sądowe mnie poruczone y zwierzone/ y Pozwy będą wiernie sprawował [*negotio iudiciorum mihi commissa et credita, et citationes fideliter faciam JanStat* 521] *SarnStat* 573.

W przen (1): [*Piotr święty*] tak Poganom iako y Samarytanom nie tylko kościelne drzwi otworzył/ ale też kluczmi sobie poruczonymi niebo im odemknął *WujNT* 429.

c. Oddany pod władzę, pod rozkazy (23): Bo bieżę profto s piekła od krola swoiego/ Ktoremum iest poruczony z dekretu Pańkiego. *RejWiz* 158v; Mądrość vmacnia więcej mądrego/ niżli dziełię możnych książąt którym iest poruczone miałtho. *BibRadz Eccle* 7/20; A była tym to mężom Rzeczpospolita mieylka poruczona *BielKron* 118v, 244v, 415; In nullius fide esse, nie bić nikomu poruczón/ bić sobie panem. *Mącz* 126a; Iż mocarze ząwždy mocniejszy męki mająć ćirpieć niżli ci którzy im są poruczeni. *RejAp* 163v, 186v, 187; *RejPos* 236, 281, 349v, 350v; [*Są hetmani*] którzy przez naukę y ćwiczenie/ y zwyczaj łagodnością swą/ rycerstwo sobie poruczone/ ku męstwu s chucią y ku sprawie rządnej przywodzą *BielSpr* 26, 25v; Szykarze abo karczmarze we wliach niewiem komuby lepiej poruczeni być mieli/ iako ichże Panom. *ModrzBaz* 122v, 82; *SarnStat* 6; [*przez Boga*] krolowie kroluią/ y mądrzy ostrożnie y sprawiedliwie o ludziach sobie poruczonych radzą. *SkarKazSej* 660b.

poruczony ku czemu (1): A tak vważ to sobie każdy przełożony swiatá tego/ ktoremu ku swieckey sprawie iest poruczona a zwierzona ta wdzięczna owczarnia Pána tego/ iakie małz palterze przekładac nád tą niewinną trzodą ie^{go}. *RejPos* 123v.

W porównaniu (1): Są thedy ludzie poruczeni od Bogá panom/ y podáni ich straży/ iako owce pasterzom: a panowie winni mieć pieczę o ich dobre/ y poczciwe *GórDworz Gg*4v.

W charakterystycznych połączeniach: poruczon(y)(-a, -o, -eni) lud(zie) (5), miasto, narod owczarnia, rota, rycerstwo, Rzeczpospolita (część Rzeczpospolitej) (3), wojsko, wszystkie.

W przen (1): twe sprawy poczciwe/ [...] tak długo będą pamiętliwie/ [...] Dokąd dzielności poruczone twoiey Szerokie potrwa *SzarzRyt* C4v.

Szereg: »poruczony a zwierzony« (1): *RejPos* 123v cf *poruczony ku czemu*.

Przen (1) :

Wyrażenie: »w moc poruczon« (1): A piękne to więzienie iest poczciwey duży Kiedy krewkiego ciała niecznota nie ruży Ktore iż było z dawna kre wkie [!] obaczono Na wżem rozumney duży iest w mocz poruczono *RejFóz* E5v.

d. *O nauce: Przekazany* (2) :

Szeregi: »przyniesion a poruczon« (1): O moy miły Pietrze/ [...] ná nas wołasz/ ábychmy iedno w tym wftáwicznie trwáli/ co nam iesth przynieliono á poruczono w obiáwieniu Páná náznego Iezufa Kriřtuřa. *RejPos* 302v.

»zwierzony a poruczony« (1): Ale pátrzay co ty wczynisz zá pożytek w tym řtadku Páná twego [...] / gdy im będyeřz řzáfował to wierne pářtwiřko řwiętych řłow iego á náuki iego/ tobie zwierzonych á poruczonych od niego. *RejPos* 123v.

2. *Oddany pod osąd [komu, czemu]* (4) : Ktorzi řobie przed řzeřciá fet lat krzywdę iáká wczynili/ ři iuř inřzego řędziego řwych rzeczy máiá/ ktoremu rzeczy ich máiá być poruczone/ nie nářzemi mieřzmi zemřczęne. *ModrzBaz* 105.

Wyrażenia: »baczeniu (a. bacnořci) poruczon« (3): Wřzákę to przeřořonych rořtropnieyřzey bácnořci niechay będzie poruczono. *GroicPorz* dd3; *RejPos* 23v; *GrabowPospR* M2.

»rozumowi poruczon« (1): To niechay kářdego baczeniu y rozumowi będzie poruczono. *RejPos* 23v.

3. *Nakazany, zalecony, zlecony, rozkazany; commissus JanStat [komu]* (7) : *RejPos* 234v; Toć nie przećiwko Mnicho^m: Bowiem oni [...] to czyniá co im od řtářzych iest poruczono. *WujJud* 145v; *Regulus* przyechawřzy do Rzymá/ powiedziá w Rádzie to co mu było poruczono. *Phil* O3; wřzyřtko co mi będzie poruczono przez Pány Woiewody y ine wrzędniki řádu Ziemiřkiego/ wiernie będe zeznawař/ áni będe pomagař fařzywey řpráwie *SarnStat* 573, *7v; *CzahTr* E.

poruczon skąd (1): *RejAp* 148v cf *Szereg*.

W charakterystycznych połączeniach: poruczon(y) od starszych, przez pany wojewody, przez urzędniki sądu ziemskiego; poruczony posłom.

Szereg: »rozkazan albo poruczon« (1): thákę iáko y oni kupcy/ nic teř nigdy nie dbáiac áni o Bogá áni ná powinnořci řwoie/ iedno tego będac pilni co im z onego miářtá [z *Babilonu*]/ álbo řtolice iego rořkazano álbo poruczono było. *RejAp* 148v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : *Commissus* – *Poruczony*. *Calep* 223a.

Synonimy: **1.** *dany, oddany, odkazany, polecony, powierzony, spuszczoney, zwierzony*; **e.** *dany, ofiarowany, pořwięcony*; **3.** *nakazany, polecony, przykazany, rozkazany*.

Cf **PORUCZYĆ**